

EESÖNA

Tekstide autorid:

Šokolaad: Riina Kuusik-Rajasaar, Johanna Helin, Irma Mets

Vesi: Indrė Augutienė, Zina Baltrėnienė, Evelina Revuckaitė, Johanna Helin, Irma Mets

Tubakas: Vladislav Petkov

Tekstiil: Franz Halbartschlager, David Horvath, Joanna Egger, Olivia Tischler

Liha: Kerstin Wittig Ferguson

Tehnoloogia: Kate Allen, Charlotte Dwyer

Rahvusvahelise töö koordinaator: Emil Metodiev

Tõlge inglise keelest: Kristel Lepik

Toimetajad: Kristi Jüristo, Johanna Helin, Irma Mets

Konsultant: Uku Visnapuu

Milline on hea maailmaharidus noortele? Uku Visnapuu

Kujundus: Triinu Tulva



Me kasutame Hiinast pärit nutitelefoni, kuulame USAst pärit muusikat ja mängime Pakistanis õmmeldud jalgpalliga. Seljas on meil Bangladeshist pärit T-särk ja Türgis õmmeldud teksad, mille osad on pärit erinevatest maailma paikadest läbides tuhandeid kilomeetrid enne seda, kui meieni valmis toote näol jõuavad. Samal ajal kuulame uudistest globaliseeruva maailma probleemidest, mis põhinevad vaesusel, ebavõrdsusel ja keskkonna ekspluateerimisel.

Kui palju mõtleme sellele, kus meie tarbeesemed on toodetud ja mis mõju meie tarbimisel on tootmisega seotud inimestele ja keskkonnale? Või kas meie oma tarbimise ja käitumisega oleme osa probleemist või hoopis osa lahendusest? Kas me üldse peaksime neile küsimustele vastust leidma?

Selle koolitusmaterjali koostajate arvamus on, et võiksime. Et noored oleksid võimelised globaalsetes teemades orienteeruma, on vajalik luua võimalusi nende teemadega suhestumiseks ja seda meie materjalis pakutud metoodika süsteemne ja läbimõeldud kasutamine võimaldabki. Erinevad töötoad tutvustavad osalejatele tekstiili, šokolaadi, vee, tubaka, elektroonika ja liha tootmise ning tarbimise mõjusid. Interaktiivsed tegevused panevad mõtlema meie enda rolli ja valikuvõimaluste üle ning koos saab arutleda, kuidas koduseid ja maailma asju paremaks muuta.

MATERJALI EESMÄRGID

Noortele suunatud mitteformaalne haridus on viimastel aastatel Euroopas palju arenenud ja kasvanud. Mitme riikliku ning rahvusvahelise algatuse tulemusena, eriti programmi Euroopa Noored (inglise keeles Youth Programme, 2000–2006 ning Youth in Action Programme, 2007–2013) raames, on paljud noored omandanud teadmisi, oskusi ning väärtusi isiklikul tasemel ning koolitajate ja juhendajatena. Paljud neist algatustest on olnud Euroopa-kesksed ega ole ülemaailmsel tasandil väärtust lisanud. Veelgi enam, uutes Euroopa Liidu liikmesriikides on noorteorganisatsioonidele ning õpetajatele suunatud koolitusvõimalused ning maailmahariduslikud materjalid tihti puudulikud.

Et seda muuta ning noorteorganisatsioonidele maailmaharidust tutvustada, soovitavad selle väljaande koostajad tegeleda mitteformaalse õppe ning noorsootöö kaudu ülemaailmsete arenguprobleemidega kasutades **õppija-keskseid, interaktiivseid, arutelule orienteeritud ning eksperimentaal-seid meetodeid.**

Me soovime:

- tuua noorte kohalikku konteksti ülemaailmset vaatenurka;
- suurendada noorsootõtajate võimekust aidata noortel teha teadlikke valikuid globaalses ühiskonnas;
- pakkuda praktilisi tööriistu ja meetodeid noorte kompetentside arendamiseks, võimaldades neil kasvada vastutustundlikeks maailmakodanikeks.

Väljaanne on loodud spetsiaalselt noorsootöös, sh mitteformaalses õppes kasutamiseks. Seda on teretulnud kasutama noorsootõtajad, noortejuhid, koolitajad, õpetajad ning juhendajad, kes soovivad arendada noorte teadlikkust ülemaailmsetest teemadest, seostades igapäevategevusi globaalsete arenguteemadega ning algatades noorteorganisatsioonides maailmahariduslikke tegevusi.

MATERJALI ÜLESEHITUS

Vaadeldes olemasolevaid maailmahariduse materjale noorsootöös, jõudis autorite meeskond järeldusele, et maailmaharidust tuleks rohkem siduda noorte igapäevaeluga. Seetõttu tuli projektimeeskond koostöös noorsootöö- ning maailmahariduse ekspertidega mõttele kasutada tootepõhist lähenemist ülemaailmsete teemade käsitlemiseks, toetades noorte maailmakodaniku kompetentside arengut. Väljaanne on jagatud kuueks peatükiks, mis esindavad erinevaid tootepõhiseid teemasid: vesi, tubakas, šokolaad, tekstiil, tehnoloogia ning liha. Tooted on lähtepunktiks, millest alustada arutelu ning uurida, mis maailmas toimub. Kõik meetodid esindavad vähemalt ühte maailmahariduse läbivatest teemadest: **säästev areng, inimõigused, mitmekesisus, tervis ja elustiil, tarbimine, sotsiaalne õiglus ja võrdsus, üleilmastumine ning sõltuvussuhted.**

Igal peatükil on ühesugune struktuur: sissejuhatus toote kohta ülemaailmsel tasandil, ülesanded huvi loomiseks teema vastu ning kolm või enam ülesannet teemasse süvenemiseks. Iga peatüki lõpus on viited edasiseks uurimiseks. Väljaande lõpus on lühike peatükk, mis tutvustab nelja üldist nõuannet, kuidas olla aktiivne ning vastutustundlik maailmakodanik, panustades aktiivselt õiglasema, rahulikuma, sallivama, kaasavama, turvalisema ning säästlikuma maailma loomisse.

Iga teema on materjalis oma vihikuna, et seda oleks kergem kasutada. Harjutustes kasutatavad pildid on eraldi kaartidena kausta sees. Mõnedes töötubades on vajalikud rollikaardid, ka need on vihikutes olemas nii, et neist saab teha koopiaid. Kõik tekstid, rollikaardid ja pildid on avaldatud [maailmakool.ee](http://www.maailmakool.ee) portaalis: <http://www.maailmakool.ee/maailma-noored/>

MIS ON MAAILMAHARIDUS JA MIS ON SELLEST KASU?

Maailmahariduse kaudu saame teadlikuks faktidest ja trendidest meil ja mujal. Nii aitab maailmaharidus meil paremini mõista maailmas toimuvat ning uurida, mis mõju on meil maailmale ja maailmal meile. Hea maailmaharidus arendab iseseisvat kriitilist mõtlemist, austab erinevaid arusaamu ja vaatenurki ning motiveerib seisma ja tegutsema õigluse eest nii kohalikul kui ka globaalsel tasandil.

“Maailmaharidus on selline haridus, mis avab inimeste silmad ja meele üleilmastuva maailma realiteetidele ja kutsub üles looma maailma, mis on õiglasem, võrdsem ja kus kõigi inimõigusi austatakse. Maailmaharidus tähendab nii arenguharidust, inimõiguste haridust, säästva arengu haridust, rahuharidust ning multikultuursuse haridust; see on kodanikuhariduse globaalne mõõde” – Maatricht Global Education Declaration 2002

Maailmahariduse teemad on mitmekülgsed. Kvaliteetne haridus peaks sisaldama teemasid nagu sotsiaalne õiglus, ressursside jagunemine, rahu ja konfliktide ennetamine, kliimamuutused, keskkond, kultuuridevaheline dialoog. On tähtis märgata, et maailmaharidus pole ainult kaugete teemade ja arengumaade probleemide üle arutamine, vaid see käsitleb rolle, mis on meil kõigil globaliseerunud maailmas.

MAAILMAHARIDUSE ÕPPEMEETODID

Õppeprotsessi alguspunktiks on õppija keskkond, kogemused ja huvid. Maailmaharidus peab andma õppijatele võimaluse reflekteerida enda väärtuste, hoiakute ja arvamuste ning ka eelarvamuste ja stereotüüpide üle.

Maailmahariduse meetodite valik peaks sõltuma teema sisust, põhirõhk on sotsiaalsel ja interaktiivsel õppimisel. Maailmaharidus ei peaks olema piiratud jäikade ajaraamide ja ruumi paigutusega, tähtis on luua pingevaba õhkkond, kus kõik osalejad saaksid end vabalt väljendada ning kus erinevaid seisukohti austatakse.

KOKKUVÕTTEKS

Maailmaharidus aitab vaadata maailma avatud ja kriitilise meelega, kujundada oma arvamusi ning seista aktiivselt oma ideaalide eest. Teadlikkus globaalsetest teemadest ning teiste inimeste ning keskkonna austamine on maailmahariduse keskne sisu ja ideoloogia. Maailmaharidus ei anna vastuseid kõikidele küsimustele, aga võimaldab kujuneda noortel teadlikeks ja vastutustundlikeks maailmakodanikeks.

Milline on hea maailmaharidus noortele?

Minuga juhtus kooliajal selline lugu: läksime poistega kohvikusse ja seal varitses geograafiaõpetaja, kuklid ees ja kohvitass näpus. “Meie siin sööme saiakesi, aga lapsed Aafrikas nälgivad”, sõnas ta nagu möödaminnes, kui olime sappa võtnud. Väga nõme tunne oli, natuke oli selles süüd, natuke frustratsiooni – no ja kui ongi nii, siis mida mina sinna parata saan? Nüüd, ligi 15 aastat hiljem, mõtlen, et ju tahtis õpetaja pakkuda meile veidi maailmaharidust. Kuna ta niimoodi ründas, siis me ei tõstnud toona toru, pöörasime talle ja tema “Aafrika lastele” esimesel võimalusel selja.

Üks viis vastata küsimusele heast maailmaharidusest noortele suunatud töötubade vormis on kujutleda kaht dimensiooni. Esiteks: kas töötoa läbiviija võtab ekspert-jutlustaja rolli: sätib end kõrgele ja tähtsaks, manitseb ning näib teadvat, kuidas on vaja noortel töötoa järel suhtuma ja tegutsema asuda ning hoidub noorte tasandile “laskumast”? Või võtab ta avatud vestluspartneri rolli, kes aitab avastada tähtsat globaalse seosega teemat, sillutab tee kõnekate faktideni, aitab noortel teemas ning iseendas selgusele jõuda, vältides dogmade ja valmis vastustega lajatamist?

Teiseks: kas töötoas annab tooni sünge meeleolu, kuna asi jääb masendavate faktide laiviini esitamise või osalejate endi seniste tegemiste ja tegematajätmistele kaardistamise juurde? Mõlemad võivad olla vajalikud töötoa elemendid, kuid on üksnes pool munast. Või kujuneb nii, et hiljemalt töötoa lõppedes nähakse tunneli lõpus valgust ja igaühes on lootust ning indu midagi ette võtta või vähemalt oma tarbimisvalikuid võimalikult vastutustundlikuks kujundada?

Küllap pole noortega töötaval inimesel raske nõustuda, et nendel kahel teljel tasub sihtida sinna nurka, kus tooni annavad dialoog ja lootus, sest sedasi tekib rühmas on soodne pinnas siirama suhtluse, sügavama mõistmise ning püsivama huvi tekkeks. Kerge on dikteerida “teie peaksite” ja “me võiksim”, kuid keerukam on käivitada ja juhtida arutelu nii, et käsulaudade kättesaamise asemel pannakse pead kokku.

Harjutustes ei pea alati olema kohe alguses näha eesmärk, kuid kui liiga palju on varjatud agendat, siis pole dialoog võimalik ja inimesed võivad tunda end manipuleerituna. Nii jääb ka üks tähtis maailmahariduse funktsioonidest – toetab iseseisvat kriitilist mõtlemist ja otsuselangetamist – rakendumata.

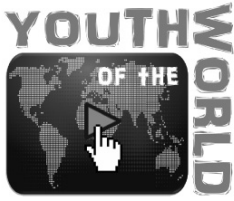
Hea maailmaharidus on korraldatud nii, et see haakub muude osalejate reaalsuse ning muude nende jaoks tähtsate teemadega. Kui maailmahariduse

töötuba on üksik saareke, kuhu korraks satutakse, võib see tunduda peale-surutuna ja ka seal tehtu ununeda kiiresti. Kui töötuba aga on osa pikemast tegevuste sarjast ning aitab lisaks silmaringi avardamisele ka enda seniseid ja tulevasi valikud teadvustada, on sellel suurem mõju. Samuti on hea võimalus üksiku saare efekti vältimiseks tegeleda mitme teemaga integreeritult: näiteks tekstiili ja liha teemadega haakub hästi vee teema.

Hea maailmaharidus on ka selle sõna kitsamas tähenduses – hariv – silmaringi avardav, mitte üksnes arutelu osalejate seniste valikute üle. Hästi ettevalmistatud töötuba annab uusi fakte, avab uusi vaatenurki, käivitab empaatiat erinevate probleemide ja nähtuste osapoolte suhtes. Kokkuvõttes on hea maailmaharidus – ja iga töötuba – terviklik. Mis sinna tervikusse kuuluda võiks iga konkreetse teema ja sihtrühma puhul – selles osas pakub meie käsiraamat palju valikuruumi ja struktuuri.

(Koolitaja Uku Visnapuu kogemus)

MATERJALI KOOSTAJAD



Euroopa Liit



EESTI
ARENGUKOOSTÖÖ

Väljaanne on valminud tänu projektile Maailma noored! (inglise keeles *Youth of the World! Mainstreaming Global Awareness in Youth Work*), mida toetab Euroopa Komisjon aastatel 2013–2016. Projekti kaasrahastab Eesti Välisministeerium. Projektis osaleb tugeva noorsootöö või maailmaharidusliku taustaga ekspertmeeskond kuuest Euroopa riigist. Väljaande sisu põhineb 2013. aasta kevadel läbi viidud uurimuse tulemustel, mis selgitas Eesti ning projekti partnerriikide noorteorganisatsioonide koolitusvajaduse globaalsetel teemadel.



MTÜ Mondo on Eesti organisatsioon, mis on pühendunud arengukoostööle, humanitaarabile ja maailmaharidusele. Mondo töötab hetkel lisaks Eestile Ghanas, Keenias, Ugandas, Afganistanis, Jeemenis ja Ukrainas.

MTÜ Mondo maailmahariduskeskus pakub mitmekülgset toetust õpetajatele, noorsootöötajatele ja noortele globaalsete teemade käsitlemiseks. Keskuse kaudu on võimalik saada koolitusi, materjale ja laenutada dokumentaalfilme. *Mondo noored* korraldavad filmiõhtuid ja üritusi, viivad läbi kampaaniaid, töötavad vabatahtlikult teavitus- või arengukoostöotegevustes. Koolid ja noortekeskused võivad tellida Mondost endale töötube ja külalisi ning tulla koolitustele ja osaleda arengukoostöös. Mondo kaudu võib isiklikult toetada laste haridust arengumaades või teha vabatahtlikku tööd.

www.mondo.org.ee

www.muudamaailma.ee

www.maailmakool.ee

www.1maailm.ee

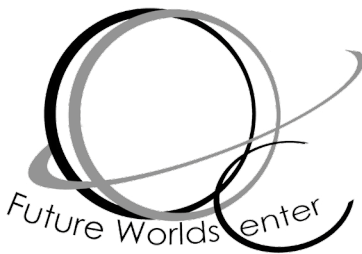
Facebook: Mondo noored



**JAUNIMO
KARJEROS
CENTRAS**

Jaunimo Karjeros Centras (ingl k *Youth Career and Advising Center* ehk YCAC) on üle kümne aastase kogemusega Leedu MTÜ, mis pakub noortele ja täiskasvanutele mitteformaalse hariduse vallas erinevaid programme ja nõustamisteenuseid. YCAC-i sihtrühmaks on keskkoolide, kutsekoolide, ülikoolide ning kolledžite õpilased, noored täiskasvanud, erivajadustega noored, õpetajad (aineõpetajad, koolijuhid, psühholoogid), kogukonnaliikmed ning lapsevanemad. YCAC tegutseb muu hulgas järgmistes valdkondades: karjäärinõustamine, efektiivne suhtlemine ning eluks vajalikud oskused, maailmakodanikuks olemine, keeleõpe ning soolise võimustamise teemaline haridus.

www.jkc.isprendimai.lt



Future Worlds Center (FWC) on Küprose MTÜ, mis tegeleb tulevikku suunatud projektidega, mille eesmärgiks on luua positiivset sotsiaalset muutust ning julgustada sotsiaalset ettevõtlust. Organisatsioon asutati 1991. aastal nime all Cyprus Neuroscience and Technology Institute. FWC on sotsiaalse ettevõtluse inkubaator, mis kavandab, kujundab ning viib ellu erinevaid projekte, mis propageerivad sallivust, inimõiguste austamist ja rahu, kasutades uusima tehnoloogia meetodeid, dialoogilist disaini ning demokraatlikku arutelu.

www.futureworldscenter.org



Young People We Care (YPWC) on noorte juhitud ning noortekeskne Ghana MTÜ. Organisatsioonis tegutsevad noored vanuses 15–30 ning täiskasvanutest liitlased, kelle töö on seotud noorte ning arengu teemadega kõikjal maailmas. Organisatsiooni sihiks on jätkusuutlik areng, aastatuhande arengueesmärkide täitmine ning rahu ja universaalsete inimõiguste edendamine kõigile.

YPWC missiooniks on:

- pakkuda noortele tööriistu ning vahendeid efektiivseks tegutsemiseks;
- harida ning informeerida noori ülemaailmsel teemadel;
- inspireerida noori tegutsema;
- julgustada noorte osalemist ülemaailmses teemades;
- identifitseerida ning ehitada jätkusuutlikke partnerlussuhteid, mille eesmärgiks on noorte areng.

www.ypwc.org

SÜDWIND

Südwind Agentur asutati 1997. aastal ning ta on Austria MTÜ, mis tegeleb avalike suhete, teavituse- ja haridustööga maailmahariduse ja arengukoostöö vallas. Organisatsiooni põhitegevusteks on maailmaharidus, rahvusvahelise arengu teemaliste meediamaterjalide koostamine, rahvusvahelise arenguteemaatika ja -probleemide tutvustamine kodanikuühiskonna kampaaniate kaudu ning uuringute koostamine ülemaailmsel teemadel. Nendel teemadel tehakse ka tõhusat eestkostetööd.

www.suedwind-agentur.at



Scottish Development Education Centre (Scotdec) on Edinburghi kesklinnas paiknev maailmahariduskeskus. Scotdec asutati 1984. aastal ning organisatsioon tegeleb maailmahariduslike materjalide koostamise ja maailmahariduse eestkostetööga – aastate jooksul on kokku pandud ning avaldatud mitmeid populaarseid õppematerjale ning viinud ellu erinevaid innovaatilisi projekte selles vallas.

www.scotdec.org.uk



Creating Effective Grassroots Alternatives (CEGA) on Bulgaaria MTÜ, mille eesmärk on arendada erineva tasandi suutlikkust ja muuta inimeste suhtumist vähemustesse ning edendada sotsiaalse kaasamise poliitikat vähemarenenud kogukondades. CEGA põhilisteks sihtrühmadeks on kohalikud organisatsioonid ning algatused, mis tegelevad Roma kogukonnaga; avalik võim kohalikul ning riiklikul tasandil ja koolid. Noored on sihtrühmana läbiv prioriteet kõigis valdkondades ning tegevustes.

www.cega.bg

